

УДК 636:631.1.016:637

СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Нагорний С.А., к. с.-г. н., доцент, Русальов О.М., к.т.н., доцент

*(Харківський національний технічний університет сільського господарства ім.
Петра Василенка)*

Наведені матеріали аналізу динаміки поголів'я ВРХ, свиней, овець, кіз та птиці по категоріям господарств України та Харківської області за період 1990 - 2016 роки, а також напрями подальшого розвитку тваринництва.

Тваринництво є важливою галуззю сільського господарства, яка забезпечує людей продуктами харчування і галузі легкої промисловості сировиною та сприяє підвищенню використання природних ресурсів і зайнятості населення. Протягом останніх двох десятиліть традиційна галузь зазнала значних втрат і нині більшість її підгалузей перебувають у глибокій фінансово – економічній кризі.

Метою роботи було проведення аналізу і оцінки стану основних підгалузей тваринництва за період 1990 – 2016 роки і виявлення напрямків розвитку на наступні роки.

Матеріалом для проведення досліджень були результати ведення галузей скотарства, свинарства, вівчарства, козівництва та птахівництва в господарствах усіх категорій України. В процесі досліджень використовували економіко – статистичні методи обробки документів, опублікованих у відкритому друці з 1990 по 2016 роки [1,2,3,4].

Результати досліджень. Україна за виробництвом основних видів тваринницької продукції у 1990 – 1991 рр. займала одне з провідних місць у Європі. Виробництво м'яса усіх видів у забійній вазі на душу населення в 1990 році становило 84 кг., при науково – обґрунтованій нормі 85 кг., з них на яловичину з телятиною припадало 46%, на свинину – 36%, м'ясо птиці – 16% і решта – на баранину, кролятину і конину.

Виробництво молока в 1990 році становило 24,5 млн. тон, в т. ч. 76% у сільгосп підприємствах, а на одну особу 472 кг. при нормі 380 кг. Молочна продуктивність корів у сільгосп підприємствах становила 2941 кг. Із загального поголів'я корів 74% їх було у с.-г. підприємствах.

Виробництво яєць в 1990 році, в розрахунку на одну особу, було доведено до 314 штук на рік, при нормі 290 шт.

Динаміку чисельності поголів'я ВРХ, свиней, овець, кіз та птиці по категоріям господарств України і Харківської області наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 - Динаміка чисельності поголів'я ВРХ, свиней, овець, кіз та птиці по категоріях господарств України і Харківської області (тис. гол.).

Поголів'я	Роки							
	1991		2001		2011		2016	
	Україна	Харківська обл.	Україна	Харківська обл.	Україна	Харківська обл.	Україна	Харківська обл.
Усі категорії господарств								
Поголів'я ВРХ, всього	24623,4	1274,6	9423,7	466,2	4494,4	194,8	3838,5	195,0
в т.ч. корів	8378,2	415,0	4958,3	217,3	2631,2	100,5	2174,1	91,8
свиней	19426,9	1086,0	7652,3	365,5	7960,4	285,3	7042,7	283,3
овець та кіз	8418,7	284,6	1875,0	79,5	1731,7	74,4	1334,5	74,4
птиці	246104,2	15285,5	123722,0	6413,2	203839,8	10015,9	198864,4	7485,0
Сільгоспідприємства								
Поголів'я ВРХ, всього	21083,3	1203,8	5037,3	338,4	1526,4	96,8	1279,7	98,6
в т.ч. корів	6191,6	371,9	1851,0	133,4	589,1	39,9	504,8	36,4
свиней	14071,2	895,2	2414,4	163,2	3625,2	148,8	3778,4	179,9
овець та кіз	7165,5	99,3	413,3	14,2	298,4	11,5	198,6	9,1
птиці	132966,6	9748,7	25352,9	1615,4	110561,3	4971,2	113098,6	2706,1
Господарства населення								
Поголів'я ВРХ, всього	3540,1	70,8	4386,4	127,8	2968,0	98,0	2558,8	96,4
в т.ч. корів	2186,6	43,1	3107,3	83,9	2042,1	60,6	1664,3	55,4
свиней	5355,7	190,8	5237,9	202,3	4335,2	136,5	3264,3	103,4
овець та кіз	1253,2	27,4	1461,7	65,3	1433,3	62,9	1175,9	65,3
птиці	113137,6	5536,8	98369,1	4797,8	93278,5	5044,7	85765,8	4778,9

За останні 20 – 25 років виробничо – економічні показники по галузям скотарства, свинарства, вівчарства значно погіршилися. Різке зменшення поголів'я тварин, зниження їх продуктивності і показників відтворення призвело до скорочення обсягів виробництва цих видів продукції і як результат – рівня їх виробництва на душу населення [5].

За період з 1990 по 2016 рр. поголів'я великої рогатої худоби скоротилося з 24,6 до 3,8 млн. голів, або у 6,5 разів, в тому числі корів з 8378.2 до 2174,1 тис. голів, або у 3,8 рази.

Аналогічна ситуація відбувалась і у галузі свинарства. Різке скорочення обсягів виробництва кормів негативно вплинуло на чисельність свинопоголів'я, яке за цей час зменшилось з 19,4 до 7,04 млн. голів, або у 4,8 рази. Зменшення поголів'я свиней в усіх категоріях господарств Харківської області за період 2011 – 2016 років відбулося за рахунок господарств населення з 136,5 до 103,4 тис голів, або в 1,3 рази, а в сільгоспідприємствах навпаки зросло більше ніж на 20 %. Зворотня ситуація склалася в області з динамікою чисельності поголів'я овець і кіз: в сільгоспідприємствах зменшилося в 1,2 рази, а в господарствах населення зросло, хоча в усіх категоріях господарств області залишилось незмінним.

Підгалузь птахівництва у перші 10 років зазнала значного руйнування. Найбільш енергоємні підприємства з вирощування молодняка на м'ясо, у більшості припинили виробничу діяльність, а менш витратні - з виробництва харчових яєць, зменшили потужності і виробництво продукції. В зв'язку з цим у 2001 році, у порівнянні з 1991 роком, поголів'я птиці зменшилось з 246,1 до 19,8 млн. голів.

Відновлення птахівництва відбувається за рахунок створення в регіонах України асоціацій «Птахопрому», до складу яких входять птахівничі підприємства з виробництва яєць і м'яса різних видів птиці, інкубаторні станції, комбикормові заводи, наукові установи та дослідницькі лабораторії. Асоціації комплексно вирішують усі питання оптимізації виробничої, фінансової та маркетингової діяльності, спрямованої на технічне переоснащення підприємств, впровадження нових кросів і технологій, що забезпечило в 2011 році значне перевищення показників 1990 року.

В цілому, головними причинами незадовільного стану тваринництва є недостатній за кількістю і якістю рівень кормовиробництва і кормо - забезпечення галузі, скорочення виробничого потенціалу, слабе поновлення тваринницьких приміщень і споруд, машин та технологічного обладнання,

генетичного потенціалу тварин і птиці, а також погіршення матеріально – технічної бази племінних тваринницьких господарств.

Висновки

Виведення галузі тваринництва з кризового стану має здійснюватись за умов забезпечення наступного:

- створення крупнотоварного виробництва тваринницької продукції за рахунок прискореного зростання поголів'я тварин і птиці та їх продуктивності;
- зміцнення кормової бази і налагодження кадрового забезпечення;
- стимулювання збільшення обсягів виробництва товаровиробниками різних форм господарювання.

Список літератури.

1. Державна цільова програма розвитку тваринництва на період до 2015 року. – Кабмін України, 2009. – 25 с.
2. Концепція комплексної державної програми реформ та розвитку сільського господарства України. – К.: Кабмін України, 2010. – 232 с.
3. Тваринництво України/Статистичний збірник. – К.: Держслужба статистики України, 2012. – 210 с.
4. Виробництво продукції тваринництва в Україні/ Статистичний бюлетень – К.: Держслужба статистики України, 2016. – 25 с.
5. Петруша Е.З., Науменко О.А., Бойко І.Г., Нагорный С.А. Стан та напрямки розвитку тваринництва/ Зб. наук. праць Таврійського ДАТУ – Мелітополь: ТДАТУ, 2013
6. Прудніков В.Г., Чалий О.І., Петруша Е.З., Нагорный С.А. Виробництво продукції свинарства України та Харківської області/ Зб. наук. праць «Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини».- Х.: РВВ ХДЗВА, 2013.- Вип. 25. Ч. 1 «Сільськогосподарські науки» С. 93-98

Аннотация

Современное состояние и направления развития животноводства в Украине и Харьковской области

С.А. Нагорный, А.М.Русалев

В работе приведены материалы анализа динамики поголовья КРС, свиней, овец, коз и птицы по категориям хозяйств Украины и Харьковской области за период 1990 – 2016 годы, а также направления дальнейшего развития животноводства.

Abstract

Current state and directions of livestock development in Ukraine and Kharkiv region

S. Nagornij, A. Rusaljov

The work presents the analysis of the dynamics of the livestock of cattle, pigs, sheep, goats and poultry by categories of households in Ukraine and the Kharkiv region for the period 1990 - 2016, as well as the directions for further development of livestock.